

**Σωκράτης Κοσμίδης
Βουλευτής Επικρατείας ΠΑΣΟΚ**

ΟΜΙΛΙΑ

**σε Επιστημονική Ημερίδα του
Δικηγορικού Συλλόγου Πειραιά**

« Συνταγματική Αναθεώρηση και Δικαιοσύνη »

ΑΘΗΝΑ, 22 Ιανουαρίου 2007

**Αίθουσα εκδηλώσεων της
Ελληνογαλλικής Σχολής «Άγιος Παύλος»**

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Π Ρ Ο Σ Κ Λ Η Σ Η

Ο Δικηγορικός Σύλλογος Πειραιώς σας προσκαλεί στην επιστημονική ημερίδα που διοργανώνει την Δευτέρα, 22 Ιανουαρίου 2007 και ώρα 18:30, στην αίθουσα εκδηλώσεων της Ελληνογαλλικής Σχολής Πειραιά «Άγιος Παύλος» (Κουντουριώτου αριθ. 229-231), με θέμα:

Συνταγματική Αναθεώρηση και Δικαιοσύνη

Ομιλητές:

Πάνος Παναγιωτόπουλος, Βουλευτής, Δικηγόρος.

Σωκράτης Κοσμίδης, Βουλευτής, ε.τ. Δικηγόρος.

Αντώνης Σκυλάκος, Βουλευτής, Δικηγόρος.

Φώτης Κουβέλης, Βουλευτής, Δικηγόρος.

Κώστας Κουσουλής, Πρόεδρος της Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών του Σ.τ.Ε.

Εισηγητής: Στέφανος Κουτσουμπίνας, Επικ. Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θράκης, Δικηγόρος.

Ο Πρόεδρος
Κώστας Πεταλάς

Για το Διοικητικό Συμβούλιο

Ο Γεν. Γραμματέας
Κώστας Ρεσβάνης

Η αναθεώρηση του Σ. είναι πολύ σοβαρή υπόθεση. Τόσο σοβαρή που δεν είμαι βέβαιος ότι καλώς την αφήνουμε στους βουλευτές και στους Συνταγματολόγους. Κάθε παρέμβαση απαιτεί προσοχή. Προϋποθέτει επισήμανση αδυναμιών και ανάγκη προσαρμογής σε νέες εξελίξεις. Η αναθεώρηση είναι εξ ορισμού μεταρρυθμιστική. Δεν επιτρέπεται να προωθείται για την αντιμετώπιση πολιτικών δυσχερειών ή συγκάλυψη ευθυνών και άλλοθι ή ως κίνηση πολιτικής τακτικής. Χάνει βάρος ως προς τη σοβαρότητά της εάν η διαδικασία και η διαβούλευση περιορίζεται στο κοινοβουλευτικό πεδίο και δεν προξενεί ενδιαφέρον στους παροικούντες ενταύθα, ή τους αφήνει παγερά αδιάφορους.

Προκαλεί ανησυχία το γεγονός ότι η αναθεώρηση του Σ. δεν αγγίζει ιδιαίτερα ούτε καν όλους τους βουλευτές ή πολιτικούς γενικά. Το ενδιαφέρον φαίνεται να περιορίζεται στους Συνταγματολόγους και κάποιους φορείς ή πρόσωπα, που προσδοκούν μέσα από την αναθεώρηση εξυπηρέτηση συμφερόντων, ενδεχομένως ιδιοτελών, όπως η αναθεώρηση του άρθρου 24.

Η ανεργία, η ακρίβεια, η κακοδιοίκηση και άλλα φαινόμενα, δηλ. τα καθημερινά προβλήματα που καίνε τους πολίτες, δεν αντιμετωπίζονται με Συνταγματικές Αναθεωρήσεις.

Και ποίο ενδιαφέρον μπορεί να προκαλέσει μία αναθεώρηση που ξεκινά στην πενταετία από την προηγούμενη, δηλ. στον ελάχιστο χρόνο που προβλέπεται για να επιτρέπεται ; Και μάλιστα μία αναθεώρηση πολλών δεκάδων διατάξεων, η οποία στην αντίληψη του κόσμου όχι μόνο δεν άλλαξε τη ζωή μας, αντίθετα σε κάποια σημεία δημιούργησε προβλήματα που μας εξέθεσαν, όπως το άρθρο 14 παρ. 9, το οποίο διαμορφώθηκε με υπερβολική συναίνεση στις υπερβολές.

Ένα αναπάντητο ερώτημα – προβληματισμός κυριαρχεί. Ποίο πρέπει να είναι το περιεχόμενο ενός Σ. του 21^{ου} αιώνα, με εμπεδωμένο το δημοκρατικό πολίτευμα και κατοχυρωμένα σε μεγάλο βαθμό τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα οποία καθίστανται ολοένα και περισσότερο εκλεπτυσμένα ; Είμαι επιφυλακτικός με την άποψη ότι δεν πειράζει να περιλάβουμε στο Σ. διατάξεις που συνιστούν πολιτικές εξαγγελίες ή τίθενται εκ περισπού, αλλά δεν ενοχλούν. Επιθυμώ διατάξεις ουσιαστικές, θεμελιώδεις, αποτελεσματικές, διατάξεις συνταγματικού επιπέδου και όχι επιπέδου κοινού νομοθέτη.

Έρχομαι τώρα στην προτεινόμενη αναθεώρηση διατάξεων του Σ. που αφορούν στο χώρο της Δικαιοσύνης.

Άρθρο 100 - Συνταγματικό Δικαστήριο.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας, με την πρώτη υπαρ. 1/1929 απόφαση που εξέδωσε από την ίδρυσή του, αποφάσισε την ακύρωση διοικητικής πράξης απόλυσης αστυνομικού, επειδή κρίθηκε ότι η διάταξη πάνω στην οποία στηρίχθηκε η απόλυση ήταν αντισυνταγματική.

Κάποιος εισαγγελέας απολύθηκε από τη χούντα των συνταγματαρχών. Βρέθηκε κατηγορούμενος για τροχαία παράβαση ενώπιον επαρχιακού μονομελούς πλημμελειοδικείου. Ο πρωτοδίκης που δικάζε έκρινε αντισυνταγματική την απόλυση και κατά συνέπεια εν ενεργεία τον εισαγγελέα και επομένως αναρμόδιο το μονομελές πλημμελειοδικείο να δικάσει εν ενεργεία εισαγγελικό λειτουργό.

Ο πρωτοδίκης, αντιπρόεδρος του Αρείου Πάγου μέχρι πριν λίγους μήνες, αξιοποίησε τότε τη δυνατότητα που του παρείχε το κατοχυρωμένο με σειρά διατάξεων στο Σύνταγμά μας σύστημα του λεγόμενου διάχυτου, παρεμπίπτοντος δικαστικού ελέγχου της συμβατότητας των κανόνων δικαίου με τις συνταγματικές επιταγές.

Τι σημαίνει ο διάχυτος έλεγχος; Κάθε δικαστήριο οιοδήποτε βαθμού και δικαιοδοσίας δικαιούται και υποχρεούται να ελέγχει τη συμβατότητα αυτή με την ευκαιρία υπόθεσης ή διαφοράς που άγεται ενώπιόν του προς επίλυση. Όποιος θίγεται από απόφαση χαμηλόβαθμου δικαστηρίου δικαιούται να ασκήσει ένδικα μέσα ενώπιον ανώτερου έως την αμετάκλητη κρίση. Κανένα δικαστήριο δεν δεσμεύεται να κρίνει διαφορετικά μ' άλλη ευκαιρία. Ακόμη και ένα ανώτατο δικαστήριο μπορεί να μεταβάλει τη νομολογία που το ίδιο έχει διαμορφώσει. Αν στο μεταξύ έχουν διαμορφωθεί καταστάσεις που ανατρέπονται, τότε η ευθύνη ας αναζητηθεί στην εκάστοτε κυβερνώσα πλειοψηφία που ψηφίζει διατάξεις ασαφείς ή βεβαίας αντισυνταγματικότητας ή οριακής συνταγματικότητας, ηθελημένα ή αθέλητα.

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι τα τελευταία πέντε χρόνια περί τις τριάντα διατάξεις νόμων κρίθηκαν αντισυνταγματικές από την ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας. Αφορούσαν θέματα οικονομικής ελευθερίας, φορολογίας, ίσης μεταχείρισης, κυρίως ισότητας των φύλων, προστασίας του περιβάλλοντος και δικαστικής προστασίας.

Οι κυβερνήσεις θεωρούν τη δικαιοσύνη τροχοπέδη στο έργο τους. Όπως π.χ. όταν το Συμβούλιο της Επικρατείας σταματήσει ένα έργο λόγω δασικής έκτασης ή το Ελεγκτικό Συνέδριο κρίνει παράτυπη τη διαδικασία ανάθεσης ενός δημόσιου έργου ή ο Άρειος Πάγος κρίνει ότι ένα επίδομα για λόγους ίσης μεταχείρισης πρέπει να το λάβουν και άλλοι.

Οι κυβερνήσεις επιθυμούν η δικαιοσύνη να επιδεικνύει φιλάγαθη διάθεση προς αυτές. Αυτό συνιστά και ένα πρόσθετο λόγο επιδίωξης επιλογής προσώπων φίλα προσκείμενων σ' αυτές στα υψηλά κλιμάκια.

Ο διάχυτος έλεγχος στη χώρα μας ισχύει εδώ και ενάμιση αιώνα. Ήταν η απόφαση 18/1871 του Αρείου Πάγου πρώτη. Στη θεωρία ο διάχυτος έλεγχος υποστηριζόταν από το 1844. Η Ελλάδα είναι η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που υιοθέτησε το δικαστικό έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων. Οι παράγοντες των τριών εξουσιών και ο νομικός κόσμος έχουν εξουικιωθεί μ' αυτόν. Η λειτουργία του είναι επαρκής και αποτελεσματική. Τυχόν παρατηρούμενα προβλήματα τεχνικής φύσεως μπορούν να επιλυθούν. Σε καμία, όμως, περίπτωση δεν δικαιολογούν τη σύσταση νέου υπερκείμενου, συγκεντρωτικού, δικαιοδοτικού οργάνου αμφίβολης ανεξαρτησίας. Τα συνταγματικά δικαστήρια ιδρύθηκαν σ' άλλες χώρες επειδή δεν υπήρχε ο διάχυτος έλεγχος. Όχι διότι είναι σοφότεροι από μας. Ή για άλλους λόγους.

Κυρίως στα ομοσπονδιακά κράτη, όπως η Γερμανία, η Αυστρία, όπου χρειάζεται ένα όργανο που επιλύει θέματα αρμοδιότητας ομοσπονδιακών και μη αρχών και αίρει σύγκρουση ομοσπονδιακών και μη νόμων. Γι' αυτό υπάρχει. Και εκεί όπου ιδρύθηκαν συνταγματικά δικαστήρια στην Ευρώπη, ιδρύθηκαν επειδή δεν υπήρχε, δεν προβλεπόταν ο διάχυτος έλεγχος.

Μάλιστα –ακούστε και αυτό- στη Γερμανία το συνταγματικό δικαστήριο επιβλήθηκε από τους συμμάχους μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ως ασφαλέστερο όργανο από τους δικαστές που μόλις είχαν εξέλθει από το ναζισμό. Και μην ξεχνάμε ότι συνταγματικό δικαστήριο προώθησε στην Ελλάδα η χούντα των συνταγματαρχών. Και επί τέλους, από ξένα συστήματα αντιγράφουμε επιλεκτικά όποια μας βολεύουν ;

Η ίδρυση συνταγματικού δικαστηρίου αδιαφόρως της μορφής που προτείνεται να λάβει, δεν είναι αναγκαία ούτε σκόπιμη. Συνιστά δικαιοπολιτικό συγκεντρωτισμό στον χώρο της Δικαιοσύνης. Είναι και επικίνδυνη, στο βαθμό που υποκαθιστά ή συρρικνώνει, ουσιωδώς, τον ισχύοντα διάχυτο έλεγχο. Ανατρέπει μία μακρά συνταγματική παράδοση και μεταβάλλει τις ισορροπίες ανάμεσα στις εξουσίες. Απομειώνει το ρόλο του φυσικού Δικαστή. Θίγει παραμέτρους που συνοδεύονται με τις εγγυήσεις προστασίας ατομικών δικαιωμάτων και με τις αρχές του κράτους δικαίου. Ως προληπτικός έλεγχος εκφεύγει του δικαστικού ελέγχου και εντάσσεται στη νομοθετική λειτουργία.

Η συμβατότητα μιας διάταξης με το Σύνταγμα δεν μπορεί να εξετάζεται επιστημονικά και εργαστηριακά έξω από εφαρμογή σε βιοτική σχέση, με συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά.

Και κάτι ακόμη : Ποία η χρησιμότητα συνταγματικού δικαστηρίου σήμερα που η νομοθεσία δεν κινείται στα επίπεδα του Συντάγματος και του κοινού νόμου πλέον, αλλά είναι πολυεπίπεδη με την ενσωμάτωση στην έννομη τάξη νομοθετημάτων αυξημένης τυπικής ισχύος, όπως οι διατάξεις της ευρωπαϊκής σύμβασης για τα δικαιώματα του ανθρώπου, του κοινοτικού δικαίου και άλλων διεθνών συμβάσεων; Η παραπομπή υποθέσεων στο συνταγματικό δικαστήριο είναι αναποτελεσματική αν ο προσβαλλόμενος για αντισυνταγματικότητα νόμος μπορεί να μην εφαρμοστεί με βάση διατάξεις κοινοτικού δικαίου ή διεθνών συμβάσεων.

Δεν χρειάζονται νέοι θεσμοί. Το κράτος δικαίου λειτουργεί με θεσμικά αντίβαρα που στηρίζονται στη διάκριση των εξουσιών. Προέχει η αναζήτηση τρόπου να μην προωθούνται και ψηφίζονται αντισυνταγματικές διατάξεις και όχι ποιος κρίνει αν αυτές είναι αντισυνταγματικές.

Πείτε μου ποιο διορισμένο συνταγματικό δικαστήριο θα διέθετε τη γενναιότητα και την ορθοφροσύνη του πρωτοδίκη που προανέφερα;

Η Ν.Δ. ισχυρίζεται ότι δεν θα καταργηθεί ο διάχυτος έλεγχος, αλλά θα έχουμε μικτό σύστημα ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων. Αυτού του είδους οι οσμώσεις είναι ασαφείς και επικίνδυνες.

Σκεφθείτε μία διάταξη αυριανού τυπικού νόμου που αφορά στα δάση ή στις δασικές εκτάσεις. Εργαστηριακά το Συνταγματικό Δικαστήριο θα την κρίνει πιθανώς συμβατή με το Σύνταγμα. Σε συγκεκριμένη υπόθεση ο διάχυτος έλεγχος θα μπορεί να κρίνει διαφορετικά ; Αν ναι, τι γίνεται μετά ταύτα ;

Η θέση μου είναι απλή και καθαρή. Ανάμεσα στην αυθαιρεσία και στη χαλαρότητα της εκτελεστικής εξουσίας και στις υπερβολές της Δικαιοσύνης, αν έχω να επιλέξω, προτιμώ τις δεύτερες. Είναι το έσχατο καταφύγιο, άδολο και στην υπερβολή του. Η Δικαιοσύνη καλύπτει το κενό ανάμεσα στην ανοχή της Διοίκησης και στην αυθαιρεσία του πολίτη.

Έρχομαι στα άλλα άρθρα. **Άρθρο 88, παρ. 2:** Η πρόταση αναθεώρησης του άρθρου αυτού συνδέεται άρρηκτα με την πρόταση ίδρυσης συνταγματικού δικαστηρίου. Εξέθεσα τις αντίθετες στην ίδρυση απόψεις μου και δεν επανέρχομαι. Όμως, περιορίζομαι εδώ να επισημάνω ότι η πρόσφατη απόφαση του λεγόμενου μισθοδικείου δεν πρέπει να μας παρασύρει.

Μια εσφαλμένη απόφαση δεν θίγει τον πυρήνα του θεσμού της δικαιοσύνης, όπως η ψήφιση μιας αντισυνταγματικής ή χαριστικής διάταξης από τη Βουλή δεν θίγει το κοινοβουλευτικό μας σύστημα.

Δεν είμαι πεπεισμένος για τη χρησιμότητα του λεγόμενου Μισθοδικείου. Όλη αυτή η ιστορία με τις αποδοχές των Δικαστών οφείλεται στην ερμηνεία που δίδεται στη συνταγματική διάταξη που προβλέπει ότι «οι αποδοχές των Δικαστών είναι ανάλογες με το λειτούργημά τους». Μα οι αποδοχές όλων των ασκούντων λειτούργημα πρέπει να είναι ανάλογες με αυτό. Ίσως, αυτή η διάταξη, η οποία έχει βάσιμη ιστορικά προέλευση, πρέπει να αναθεωρηθεί. Και οι αποδοχές των Δικαστών να προσδιορίζονται με νόμο σε πολύ ικανοποιητικά επίπεδα και να μην αναζητούνται κατά καιρούς κάποιες αποδοχές άλλων για εξίσωση προς τα πάνω.

Άρθρο 90 παράγραφος 5: Η συζήτηση για την αναθεώρηση του άρθρου αυτού δικαιολογείται από το γεγονός ότι οι κυβερνήσεις δεν προβαίνουν πάντοτε στις καλύτερες επιλογές για τις θέσεις προέδρων, αντιπροέδρων, εισαγγελέων και γενικών επιτρόπων των ανωτάτων δικαστηρίων. Συνήθως ως επιχείρημα κατά των όποιων επιλογών, προβάλλεται η παραβίαση της επετηρίδας. Τι είναι η επετηρίδα ; Είναι ένα ιερό απαραβίαστο; Πώς διαμορφώνεται με τις εσωτερικές διαδικασίες του Σώματος;

Υπάρχει διαρκής αξιολόγηση σε όλη τη σταδιοδρομία των δικαστικών λειτουργών, οπότε, ευλόγως, η επετηρίδα αναδιαμορφώνεται; Ο δικαστής που είναι επιμελής και εργατικός, ο δικαστής που εκδίδει σοφές αποφάσεις και γρήγορα, ο δικαστής που επιμορφώνεται και συγγράφει, δυστυχώς μέχρι τα ανώτατα κλιμάκια δεν προσπερνά στην επετηρίδα τον αδιάφορο, οκνηρό και βραδύ δικαστή. Νηστεύσαντες και μη νηστεύσαντες προάγονται στους ανώτατους βαθμούς της ιεραρχίας με την ίδια σειρά που εισήλθαν στο Σώμα. Παράδειγμα: Τέσσερις συμφοιτητές μου είναι σήμερα αρεοπαγίτες. Στην επετηρίδα έχουν την ίδια σειρά με την οποία εισήλθαν στο Σώμα

με τις εξετάσεις του 1971. Τριάντα πέντε χρόνια έχουν περάσει και η αξιολόγηση είναι η ίδια. Κανέναν δεν προσπέρασαν, κανείς δεν τους προσπέρασε, ούτε μεταξύ τους άλλαξε η σειρά εδώ και τριάντα πέντε χρόνια. Προτείνονται διαφορετικές εναλλακτικές λύσεις από τα κόμματα και από ανθρώπους που διακονούν στο χώρο της δικαιοσύνης. Είναι καλόπιστες και η επιχειρηματολογία τους είναι ευπρεπής και ενίοτε πειστική, αλλά δεν συμπίπτουν, γι' αυτό αναζητείται η ορθή τομή.

Είμαι πολύ επιφυλακτικός με την πρόταση του κόμματός μου όσον αφορά την ακρόαση, τουλάχιστον, τριών προτεινόμενων για κάθε θέση από επιτροπή της Βουλής. Όχι τόσο γιατί αρκετά μέλη της επιτροπής δεν έχουν καμία επαφή με το δικαστικό χώρο. Περισσότερο γιατί μου φαίνεται αδιανόητο πρόσωπα που έχουν αξιολογηθεί και κριθεί κατ' επανάληψη ως τον ανώτατο βαθμό, να διαγωνίζονται ενώπιον Βουλευτών, όπου μοιραία θα εμφανιστούν προσωπικές προτιμήσεις.

Είμαι λιγότερο επιφυλακτικός στην ακρόαση του ενός προτεινόμενου, αλλά προέδρου, όπως αυτό προτείνεται να γίνει και για τους προτεινόμενους στις θέσεις αρχηγών των Ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας, αλλά μόνο των προέδρων. Ξέρετε πόσοι αντιπρόεδροι υπηρετούν στα τρία ανώτατα δικαστήρια; Σχεδόν σαράντα. Θα γίνεται ακρόασή τους στη Βουλή; Σε κάθε περίπτωση θεωρώ ότι αυτές οι προτάσεις μπορούν να αντιμετωπιστούν είτε με τον Κανονισμό της Βουλής, είτε από τον κοινό νομοθέτη.

Δεν με βρίσκει αντίθετο η επιλογή των προέδρων από τον κύκλο των αντιπροέδρων, πολύ περισσότερο που –ουχί ορθώς, κατά την άποψή μου– ο αριθμός των αντιπροέδρων έχει αυξηθεί σημαντικά από τη σημερινή Κυβέρνηση, χωρίς να το ζητήσει το Σώμα. Άλλωστε, σπάνια επιλέχθηκαν πρόεδροι που δεν ήταν αντιπρόεδροι εξ όσων ενθυμούμαι.

Είμαι κατηγορηματικά αντίθετος με την πρόταση ορισμού θητείας στους αντιπροέδρους. Το θέμα αφορά κυρίως το Συμβούλιο της Επικρατείας, πολύ λιγότερο στο Ελεγκτικό Συνέδριο και καθόλου στον Άρειο Πάγου, όπου οι αντιπρόεδροι συνήθως έχουν ένα έως δύο, τρία χρόνια μέχρι τη συνταξιοδότησή τους. Στο Συμβούλιο της Επικρατείας επιλέγεται ένας σύμβουλος ως αντιπρόεδρος, χωρίς παραβίαση της επετηρίδας, έχοντας μπροστά του ακόμη και δέκα χρόνια.

Αναφέρω τα επιχειρήματά μου ενάντια στην πρόταση.

Πρώτον, περιορισμός στη θητεία των μελών των προεδρείων των Ανωτάτων Δικαστηρίων, δεν απαντάται σε άλλες χώρες τουλάχιστον της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής, εκτός των περιπτώσεων που αυτοί ορίζονται απευθείας από την Κυβέρνηση, εκτός ιεραρχίας Σώματος. Η θητεία δεν υπάρχει ούτε καν στους προέδρους. Στο Supreme Court των Η.Π.Α. ο πρόεδρος έχει θητεία, διότι διορίζεται από την κυβέρνηση, εκτός του δικαστικού Σώματος. Στο γαλλικό CONSEILL D' ETAT πρόεδρος είναι τυπικά ο εκάστοτε Υπουργός Δικαιοσύνης και προεδρεύει ο ένας και μοναδικός αντιπρόεδρος. Στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ο πρόεδρος που ορίζεται από τους συναδέλφους του έχει θητεία η οποία όμως είναι ανανεώσιμη. Ο κ. Σκουρής εκλέχθηκε πρόεδρος για δεύτερη θητεία.

Δεύτερο επιχείρημα: Στην ελληνική έννομη τάξη ο Πρόεδρος έχει αυξημένο ρόλο, προεδρεύει στο Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, στην ολομέλεια, διοικητική και δικαστική, και σε άλλους σχηματισμούς. Οι αντιπρόεδροι έχουν μειωμένο ρόλο, πολύ περισσότερο που έχει αυξηθεί ανορθολογικά ο αριθμός τους. Σημειώστε ότι στο Συμβούλιο Επικρατείας δέκα στους πενήντα συμβούλους είναι αντιπρόεδροι, δηλαδή ένας στους πέντε, ενώ τα τμήματα είναι έξι. Κάποιοι αποχωρούν χωρίς να προλάβουν να προεδρεύσουν σε τμήμα. Ο πρόεδρος είναι ένας και οι αντιπρόεδροι εναλλάσσονται.

Τρίτο επιχείρημα: Με την υποχρεωτική πρόωρη συνταξιοδότηση αντιπροέδρων ο βαθμός επιρροής του Υπουργικού Συμβουλίου αυξάνεται, αφού θα επιλέγει αντιπροέδρους συχνότερα.

Τέταρτον, η θητεία στους αντιπροέδρους και η πρόωρη αποχώρησή τους εμφανίζεται ως ποινή για την επιλογή τους νωρίς. Αυτό υπονομεύει την άμιλλα, αποδυναμώνει το Σώμα από ώριμους και ικανούς δικαστές πριν από τη συμπλήρωση του συνήθους για όλους τους δικαστικούς λειτουργούς ορίου ηλικίας. Ο πρόεδρος αποχωρεί νωρίτερα αλλά έχει εξαντλήσει την ιεραρχία.

Πέμπτον, ο αντιπρόεδρος αποχωρώντας νωρίς, στερείται του δικαιώματος να είναι υποψήφιος για την προεδρία και παράλληλα περιορίζεται η δεξαμενή από την οποία αντλείται ο πρόεδρος.

Έκτον, εφόσον η προαγωγή οδηγεί σε πρόωρη αποχώρηση από το Σώμα, είναι εύλογο κάποιιοι να μην επιθυμούν την προαγωγή τους στην συγκεκριμένη συγκυρία. Δηλαδή πρέπει να ερωτώνται. Μεταξύ των αντιπροέδρων ένας θα επιλεγεί ως πρόεδρος και κάποιιοι αντιπρόεδροι θα αποχωρήσουν πιθανώς πριν από τη συμπλήρωση του συνήθους ορίου ηλικίας και πριν εκ νέου κενωθεί η θέση του προέδρου.

Άρθρο 95: Μου είναι ακατανόητη η πρόταση προσθήκης διάταξης στο άρθρο αυτό για τη σύσταση ειδικού τμήματος εκδίκασης διαφορών που προκύπτουν από τις δημόσιες συμβάσεις. Τα υπάρχοντα και λειτουργούντα τμήματα στο Συμβούλιο της Επικρατείας προβλέπονται στον Οργανισμό του Δικαστηρίου και όχι στο Σύνταγμα και η σύσταση του προτεινόμενου τμήματος μπορεί να γίνει με προσθήκη στον Οργανισμό.

Άρθρο 98: Η ίδια σκέψη που προεξέθεσα ισχύει και για την πρόταση σύστασης ειδικού τμήματος στο Ελεγκτικό Συνέδριο για τον έλεγχο νομιμότητας των δημοσίων συμβάσεων. Μπορεί και αυτό να προστεθεί στον Οργανισμό.

Πρόκειται για προτάσεις που αποτελούν περιτύλιγμα σε τρεις διατάξεις που είναι όλα τα λεφτά της προτεινόμενης αναθεώρησης, δηλ. άρθρα 16 και 24 και το συναφές άρθρο 100.

Κλείνω με μία αποστροφή. Μην αδιαφορείτε. Η αναθεώρηση του Σ. – καλώς ή κακώς – είναι σε τροχιά. Μην επιτρέψετε τον εκτροχιασμό σε ρυθμίσεις είτε αχρείαστες είτε επικίνδυνες για την ποιότητα της ζωής μας. Συμμετέχετε, διαμορφώστε άποψη, προβάλλετε τη, ο καθένας ξεχωριστά ή στο πλαίσιο ενός φορέα. Έτσι, για να αποκτήσει και η Δημοκρατία μας νόημα και περιεχόμενο.